

1 četvrtak, 19.07.2007.
2 [Otvorena sjednica]
3 [Optuženi su ušli u sudnicu]
4 ... Početak u 15.33h
5 SUDSKA SLUŽBENICA: [simultani prevod] Ustanite, molim.
6 Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda.
7 Izvolite sedite.
8 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Dobar dan, gospođo sekretare. Dobar dan
9 svima. Molim Vas da najavite predmet.
10 SEKRETAR: [simultani prevod] Dobar dan, časni Sude. Ovo je predmet IT-
11 05-88-T, *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih*.
12 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala Vam, gospođo. Svi optuženi su
13 ovde, radi zapisnika. Među timovima Odbrane uočavam da je odsutan gospodin
14 Haynes; potom gospodin Josse; gospodin Petrušić, ako se ne varam, ne vidim ga;
15 gospođa Nikolić i gospodin Ostojić. Kada je reč o Tužilaštvu, primećujem da je u
16 istom sastavu kao i juče.
17 Juče, pre nego što smo završili zasedanje, rekao sam vam da ćemo imati
18 na raspolaganju jedan sat i podstakao sam vas na to da razmotrite među sobom
19 kako ćete podeliti vreme. Možda bi neko od vas mogao da mi kaže kakav ste
20 dogovor postigli.
21 G. NICHOLLS: [simultani prevod] Dobar dan, časni Sude. Ukoliko se ne
22 varam, tim Borovčanina bi želeo 25 do 30 minuta. Gospodin Meek i ja ćemo po pola
23 podeliti ono što je preostalo.
24 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] A šta je sa odgovorima i replikama?
25 G. NICHOLLS: [simultani prevod] Ja ću poslednji govoriti, pa ću pokušati
26 da se uklopim u taj vremenski okvir. Mislim da ne znaju kako da podele svoje
27 vreme među sobom.
28 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Lazareviću.
29 G. LAZAREVIĆ: [simultani prevod] Hvala Vam, časni Sude. Mogu li da
30 počnem?

1 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite.

2 G. LAZAREVIĆ: [simultani prevod] Hvala.

3 [na B/H/S-u] Časni Sude, prvo pitanje na koje želim da se osvrnem u ovoj
4 argumentaciji je pitanje dobrovoljnosti. Prema stavu Odbrane gospodina
5 Borovčanina, dobrovoljnost je višeslojna kategorija koja se može razmatrati sa
6 nekoliko aspekata. Prvi aspekt, dobrovoljnost u užem smislu reči, odnosio bi se
7 na to da li je prema gospodinu Borovčaninu primenjena kompulzivna sila ili
8 ozbiljna pretnja, kako bi pristao da dâ intervju, te da li je bilo takve primene
9 sile ili pretnje tokom davanja intervjuja.

10 I odgovor gospo... Odbrane gospodina Borovčanina je: "Ne, toga nije
11 bilo."

12 U sistemu iz koga ja potičem, drugi aspekt dobrovoljnosti se naziva
13 "mane volje" i ovaj aspekt je podjednako važan za ocenu prihvatljivosti
14 određenog dokaza. U konkretnom slučaju, Odbrana ističe da ovo Sudsko veće treba
15 da utvrdi da li je u trenucima davanja intervjuja gospodin Borovčanin bio svestan
16 svog položaja u postupku u kojem je učestvovao i da li je u potpunosti razumeo
17 svoja prava koja iz takvog njegovo položaja proizlaze.

18 Teret dokazivanja da su intervjui gospodina Borovčanina datu /?dati/ u
19 svemu prema važećem propisima i opšteprihvaćenim pravilima i principima, leži na
20 tužiocu. I u tom pravcu, tužilac je izveo svedoka, gospodina Alistaira Grahama.
21 Prema stavu Odbrane, upravo je svedočenje ovog svedoka potvrdilo naš stav da

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 gospodin Borovčanin od početka razgovora sa predstavnicima Kancelarije tužioca
2 nije bio svestan svog pravnog položaja u postupku, niti da je pravilno i potpuno
3 upozoren na prava koja mu, na osnovu takvog položaja, pripadaju. U ovakvoj
4 situaciji, činjenica je da na strani gospodina Borovčanina postoji zabluda oko
5 statusa i prava koje ima, predstavljaju osnov da intervjui i prateća dokumenta
6 ne budu uvršteni u dokaze ovog predmeta.

7 Pojam osumnjičenog definisan je Pravilom 2 Pravilnika o postupku i
8 dokazima Tribunala, gde se navodi da je osumnjičeni osoba o kojoj tužilac
9 pouzda... poseduje pouzdane informacije koje ukazuju na mogućnost da je počinila
10 krivično delo za koje je nadležan Međunarodni sud.

11 Pravilom 42 Pravilnika o postupku i dokazima, predviđena su prava
12 osumnjičenog za vreme istrage i upravo to je početna tačka o koje moramo krenuti
13 kada analiziramo pitanje da li su u vreme davanja izjave gospodina Borovčanina
14 bili ispunjeni svi uslovi iz ovog pravila koji bi omogućili donošenje odluke o
15 prihvatljivosti ovog intervjua.

16 Gospodin Poz... Borovčanin je primio poziv za sastanak sa predstavnicima
17 Kancelarije tužioca radi davanja izjave. U pozivu je navedeno da ima svojstvo
18 osumnjičenog i Odbrana to ne spori. Međutim, u tom istom pozivu nisu navedena
19 prava koja gospodin Borovčanin, kao osumnjičeni, ima; kao što je pravo da
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 uskrati davanje izjave, pravo na pravnu pomoć... Ja se izvinjavam. Ja se izv...

2 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Samo želim da budem siguran. Imamo
3 dakle grešku u transkriptu. Nije reč o statusu optuženog, već osumnjičenog.

4 Samo bih želeo da pitam prevodioca koji prevodi za nas na engleski da li
5 gospodin Lazarević ide isuviše brzo.

6 Uredu. Hvala.

7 G. LAZAREVIĆ: [simultani prevod] Časni Sude, ja sam obezbedio pismeni
8 tekst prevodiocima. Zato sve teče glatko.

9 [na B/H/S-u] Već prilikom davanja prvog intervjua koji je vodio
10 istražitelj Kancelarije tužioca, gospodin Graham, Ljubomiru Borovčaninu
11 saopštava da bi on, misleći na gospodina Borovčanina, mogao biti osumnjičeni za
12 dela koja predviđa Statut Tribunala. Sama formulacija "mogao biti osumnjičeni",
13 po mišljenju Odbrane, može se tumačiti samo na jedan način: "Vi, gospodine
14 Borovčanin, niste osumnjičeni, ali bi to mogli postati." Da li postoji ijedan
15 razlog zbog koga bi gospodin Borovčanin mogao izvesti bilo kakav drugačiji
16 zaključak od onog koji sam ja upravo sugerisao. Gospodin Borovčanin nije
17 pravnik; njegov advokat u tom trenutku nije prisutan, a njegovo razumevanje
18 statusa koji ima u postupku može biti samo laičko.

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Po stavu Odbrane, gospodin Borovčanin se nalazio u pravnoj zabludi u
2 pogledu svog statusa. Naime, iz intervjua se jasno vidi da je Borovčaninu, ne
3 samo na početku, već više puta tokom intervjua, rečeno da je on potencijalni
4 osumnjičeni. Pojam "potencijalni osumnjičeni" ne postoji ni u pravilniku
5 Tribunala niti u drugim relevantnim propisima drugih jurisdikcija. Neko u
6 istrazi može biti osumnjičeni ili svedok, ali ne može biti potencijalno
7 osumnjičeni.

8 Da zabuna oko ovoga bude još veća, iako je gospodinu Borovčaninu u
9 jednom trenutku prevedeno da je on osumnjičeni, naredna upozorenja u toku... u
10 daljem toku intervjua ponovo glase "mogući osumnjičeni". Gospodin Graham je
11 svedočio pred ovim Tribunalom da je tokom intervjua koristio i oslanjao se na
12 tipizirani *aide-memoire* u pogledu saopštavanja prava gospodinu Borovčaninu.

13 Pa ipak, svako upozorenje je bilo ili različito dato ili različito
14 prevedeno gospodinu Borovčaninu.

15 Gospodin Graham jeste rekao gospodinu Borovčaninu da se izjava može
16 koristiti protiv gospodina Borovčanina lično u sudskim postupcima. Međutim,
17 neodgovarajućim prevodom, gospodin Borovčanin nije o tome obavešten. Dakle, on
18 nije obavešten da se izjava koju daje može koristiti protiv njega. Odbrana
19 smatra da je ovo upozorenje posebno značajno kada se radi o pravima osumnjičenog
20 lica. Takvo lice, u trenutku kada donosi odluku o tome da li će davati intervjua
21 ili neće, mora biti jasno upoznato o svojstvu u kojem daje izjavu. Da budem
22 precizniji, od šest upozorenja, koliko puta je tokom dva intervjua gospodin

23
24
25
26
27
28
29
30

1 Borovčanin upozoren prava koja ima u toku postupka, u četiri navrata njemu nije
2 prevedeno da se to što govori može koristiti protiv njega, što opet nesumnjivo
3 ukazuje da je ta činjenica mogla dovesti gospodina Borovčanina u zabludu o
4 njegovom statusu.

5 Izostanak adekvatnog upozorenja posledica je greške u prevodu, iako dva
6 prevodioca prave istu grešku, što je možda ovo Sudsko veće moglo navesti na
7 pomisao da te reči možda nije neophodno prevesti na B/H/S. To je ipak
8 nedvosmislena greška prevodioca jer tokom dva intervjuja te reči "protiv Vas"
9 ipak bivaju prevedene gospodinu Borovčaninu. I to zaista jeste greška jer je u
10 pravnom sistemu iz kojeg dolazi gospodin Borovčanin bitan element upozorenja
11 koje se saopštava licu koje daje izjavu, gde su upravo reči da se ta izjava može
12 koristiti protiv tog lica. Sve i da, u svrhu rasprave, pretpostavimo da reči
13 "protiv Vas" ne moraju da se izgovore na B/H/S-u, uloga prevodioca nije da
14 tumači pravila bilo kog pravnog sistema, već da po najboljem znanju, što tačnije
15 prevede ono o čemu se govori.

16 Dakle, greška do koje je došlo usled neodgovarajućeg prevoda ne može i
17 ne sme imati negativne posledice po gospodina Borovčanina i njegovo osnovno i
18 fundamentalno pravo na fer suđenje, odbranu ćutanjem i pravo da sebe ne
19 inkriminiše. Ovu situaciju treba posmatrati sa pozicije da u tom trenutku
20 gospodin Borovčanin ne zna ili, u najmanju ruku, nije siguran da se izjava može
21 koristiti u postupku protiv njega lično.

22 Gospodin Borovčanin je upozoren da ne mora odgovarati na pitanja koja mu
23
24
25
26
27
28
29
30

1 se postavljaju, ali nijednog trenutka njemu nije jasno rečeno da on uopšte ne
2 mora da razgovara sa Kancelarijom tužioca i da je njegovo pravo takođe i to da u
3 svakom trenutku može da prekine i napusti intervju. Odbrana smatra da je i ovo
4 pravo moralo biti jasno i nedvosmisleno saopšteno gospodinu Borovčaninu, kako bi
5 on svesno i voljno odlučio da li će to pravo koristiti ili ne.

6 Gospodinu Borovčaninu, ni u jednom trenutku tokom svih intervjuja, nije
7 rečeno koja su to dela za koja se on konkretno sumnjiči, niti o kom obliku
8 odgovornosti, koje predviđa Statut Tribunala, se zapravo radi. Kancelarija
9 tužioca zadovoljila se formulacijom "dela koja su u nadležnosti Tribunala". Kada
10 bi se radilo o bilo kom krivičnom suđenju u bilo kom pravnom sistemu, to bi se
11 upozorenje svelo na sledeće: "Vi ste možda osumnjičeni za neko delo koje
12 predviđa krivični zakon ove zemlje." Odbrana gospodina Borovčanina smatra da je
13 ovakvo upozorenje upućeno gospodinu Borovčaninu, u najmanju ruku, nedovoljno,
14 odnosno da on na osnovu ovakvog upozorenja ne može znati da li odgovorima koje
15 daje na pitanja sebe okrivljuje ili ne.

16 Nema nikakvih dokaza da je gospodin Borovčanin znao koja sve dela
17 predviđa Statut Tribunala. I gospodin Graham je potvrdio da ni Tužilaštvo nije
18 znalo da li su, bilo gospodin Borovčanin ili njegov branilac, bili uopšte
19 upoznati sa Statutom i pravilima Tribunala. I ja sada mogu samo da postavim ovo
20 na nivou pretpostavke. Dalje, Statut Međunarodnog suda predviđa veći broj dela
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 koja su različite težine, čiji su opisi različiti i ne može se nikako
2 pretpostaviti da je gospodin Borovčanin mogao znati sve to.

3 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite, gospodine Nicholls.

4 G. NICHOLLS: [simultani prevod] Izvinjavam se što prekidam. U ovom
5 trenutku to zaista moram učiniti. Red 22, stranica 7: "Jedino što sa izvesnošću
6 mogu reći je da ni gospodin Borovčanin ni njegov advokat u tom trenutku nisu s
7 time bili upoznati." Ovo je zapravo izvesna vrsta svedočenja i mislim da se to
8 ne sme raditi. Naravno, cenjeni kolega može reći da se radi o razumnom zaključku
9 koji se može izvesti iz onoga što se dešavalo, ali rečeno na ovaj način, to ne
10 bi moglo da, kao takvo, uđe u zapisnik.

11 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Želite li odgovoriti na ovo?

12 G. LAZAREVIĆ: [simultani prevod] Slažem se sa gospodinom Nichollsom.
13 Slažem se sa time. Nije mi bilo namera da dajem iskaz, da svedočim, ali sam samo
14 hteo da prokomentarišem ono što smo čuli od gospodina Grahama.

15 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite, nastavite.

16 G. LAZAREVIĆ: [na B/H/S-u] Gospodin Borovčanin nije mogao znati da bi
17 mogao biti osumnjičen i za komandnu odgovornost, te da bi, govoreći o
18 aktivnostima drugih, mogao inkriminisati i samog sebe.

19 Na kraju, Odbrana gospodina Borovčanina želi da istakne da iz onoga što
20 smo čuli od gospodina Grahama, ne proizilazi da je gospodin Borovčanin pravnik i

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 da to kako on može razumeti ovakva upozorenja ili odsustva upozorenja, treba
2 sagledavati kroz činjenicu da njegov pravni zastupnik tada nije bio prisutan. U
3 vezi pitanja upozorenja ili pouke, Odbrana gospodina Borovčanina bi htela da
4 citira odgovarajuće odredbe Zakona o krivičnom postupku nekih od država bivše
5 Jugoslavije, kako bi upoznala Sudsko veće sa standardom koji u ovom smislu, po
6 našem mišljenju, potrebno ispuniti.

7 Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, u članu 78, stav 2 kaže:
8 "Na početku ispitivanja, osumnjičenom će se saopštiti za koje krivično delo se
9 tereti i osnove sumnje protiv njega." Slično ovome, član 5 Zakona o krivičnom
10 postupku Republike Srbije, koji inače izjednačava pojam "okrivljeni" i
11 "osumnjičeni" u članu 22, predviđa sledeće: "Okrivljeni će se pre prvog
12 saslušanja upozoriti da sve što izjavi može biti upozoreno /?upotrebljeno/ kao
13 dokaz protiv njega." U stavu 2 kaže: "Okrivljeni, već na prvom saslušanju, mora
14 biti obavešten o delu za koje se tereti i o dokazima na kojima je zasnovana
15 optužba." I na kraju, citiraću član 186 Zakona o krivičnom postupku Republike
16 Hrvatske, koji u relevantnom delu, u tački 5, predviđa, dakle: "U prikupljanju
17 obavijesti, redarstvene će vlasti osumnjičenika upozoriti prema odredbama članka
18 237, stavka 2, ovog Zakona, a ona glasi: 'Okrivljeniku će se priopćiti zašto se
19 okrivljuje i koje su osnovno sumnje protiv njega, a upozoriće se da nije dužan
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 izneti svoju odbranu, niti odgovarati na pitanja."

2 Samo da naglasim da su ovi članovi duži, ali sam citirao samo relevantne
3 delove.

4 U odredbi koje sam upravo citirao... Iz odredbi koje sam upravo citirao,
5 jasno se vidi standard koji su, u pogledu potrebnog obaveštavanja osumnjičenog,
6 usvojile države čije sam zakonodavstvo upravo citirao. Jasno je i to da ova
7 upozorenja idu dalje od onoga što je istražitelj, gospodin Graham, saopštio
8 gospodinu Borovčaninu prilikom davanja izjave. Ovaj standard je veoma jasan. Pre
9 nego što odluči da li će davati izjavu ili ne, osumnjičeni mora biti upoznat sa
10 delom koje mu se stavlja na teret i činjeničnim osnovama iz kojih proizilazi
11 osnov sumnje da je on počinio to delo.

12 Očigledno je da, prilikom davanja izjava gospodina Borovčanina,
13 Kancelarija tužioca... ovakav standard nije bio ispunjen. Ono što se postavlja
14 kao pitanje je koji će standard po ovom pitanju, pravnom pitanju, usvojiti ovo
15 Sudsko veće.

16 Odbrana dozvoljava mogućnost da se u različitim pravnim sistemima ovo
17 pitanje rešava na različite načine i da ovaj Tribunal, kao Međunarodni sud, sudi
18 po različitim pravilima, u odnosu na svako pojedinačno zakonodavstvo. Međutim,
19 upravo iz činjenice da se radi o Međunarodnom sudu i istorijskoj ulozi koju ovaj
20 Sud ima u stvaranju prakse međunarodnog krivičnog prava, Odbrana gospodina
21 Borovčanina sugerije da, po ovom pitanju, Sudsko veće treba da se rukovodi
22 najvišim mogućim standardima, a u najmanju ruku onima koji su predviđeni

23

24

25

26

27

28

29

30

1 zakonodavstvima koje sam citirao.

2 Posebno, obzirom da se radi o Međunarodnom sudu za bivšu Jugoslaviju,
3 Odbrana smatra da ovo Sudsko veće u svakom slučaju treba da posveti dužnu pažnju
4 i zakonodavstvima zemalja te bivše Jugoslavije.

5 Sada bih prešao na temu pravnog zastupanja gospodina Borovčanina tokom
6 davanja intervjua. Tokom ovog izlaganja, pomenuto je da po propisima pravnog
7 sistema iz koga dolazi gospodin Borovčanin i njegova odbrana, za teška krivična
8 dela važi princip obavezne odbrane. Tačnije rečeno, osoba osumnjičena ili
9 optužena za takva dela mora imati pravnog zastupnika i on mora biti prisutan u
10 svakom trenutku prilikom davanja izjave osumnjičenog.

11 Činjenica je da advokat gospodina Borovčanina nije prisustvovao prvom
12 delu njegovog intervjua od 20. februara 2002. godine i takođe je činjenica da se
13 gospodin Borovčanin sa tim saglasio. Međutim, saglasnost gospodina Borovčanina
14 da se intervju nastavi i bez prisustva branioca treba posmatrati kroz argumente
15 koje sam prethodno izneo, a to je sledeće: da li bi se gospodin Borovčanin
16 saglasio da se intervju obavi bez pravnog zastupnika da je jasno znao da ima
17 status osumnjičenog? Da li bi se saglasio da je jasno i nedvosmisleno znao da
18 ono što govori može biti korišteno protiv njega lično i da li bi se saglasio da
19 je znao da je osumnjičen za krivično delo genocida i zavere za počinjenje
20 genocida? Drugim rečima, pitanje je da li bi gospodin Borovčanin uopšte

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 razgovarao sa Kancelarijom tužioca, a pogotovo bez prisustva pravnog zastupnika.

2 U pogledu uloge koju pravni zastupnik treba da ima, Odbrana ističe
3 sledeće: shodno članu 18, tačka 3 Statuta i pravilu 42 Pravilnika, osumnjičeni
4 ima pravo na asistenciju advokata po izboru, što znači da je dužnost pravnog
5 zastupnika da asistira licu koje zastupa. To podrazumeva aktivnu ulogu u tom
6 postupku, bilo da se radi o presudećoj fazi ili o sudskom postupku. I ovako
7 tumačenje i shvatanje prava osumnjičenog lica na advokate je prihvaćeno i u
8 praksi ovog Suda/sic/. Ja se pozivam na odluku u predmetu *Blagojević-Jokić*,
9 paragraf 25, od 18. septembra 2003. godine.

10 Odbrana gospodina Borovčanina tvrdi da, osim pukog prisustva delu
11 intervjuja, pravni zastupnici gospodina Borovčanina ni na koji način nisu
12 asistirali gospodinu Borovčaninu, niti su efektivno štitili njegova prava.

13 Nema spora da je uz saglasnost gospodina Borovčanina intervju od 20.
14 februara 2002. godine započeo i tekao puna tri sata, bez prisustva pravnog
15 zastupnika. I kada se u intervju uključuje njegov pravni zastupnik, gospodin
16 Zoran Bubić, to prolazi bez ikakvog njegovog konkretnog učešća. Niti je bilo šta
17 rekao, niti je bilo šta sugerisao, niti se na bilo koji način... niti je na bilo
18 koji način pružio pravnu pomoć svom klijentu. Čak nije našao za shodno da
19 proveriti šta je rečeno dok je on bio odsutan, kao ni to da li je on, kao

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 imenovani branilac, saglasan da se intervju nastavi tamo gde je stao ili da
2 intervju treba da počne ispočetka. Nije intervenisao niti jedan jedini put u
3 situacijama /?situacijama/ u kojima je bilo potrebno razjasniti status i obim
4 prava koje je gospodin Borovčanin imao tokom intervjuja.

5 Formalno prisustvo pravnog zastupnika gospodina Borovčanina u određenom
6 delu intervjuja ne može biti opravdanje za neobavljanje funkcije koja mu je
7 dodeljena, a to je da asistira svome klijentu. On to jednostavno nije radio,
8 čime je gospodin Borovčanin lišen efektivnog pravnog zastupanja.

9 Prilikom davanja drugog intervjuja, pojavio se novi pravni zastupnik,
10 gospodin Goran Bubić, i opet uz saglasnost gospodina Borovčanina. Niti ovaj
11 drugi advokat ni na koji način nije uzeo bilo kakvo učešće u pružanju pravne
12 pomoći svom klijentu.

13 Gospodin Bubić nije progovorio nijednu jedinu riječ koja bi se odnosila
14 na pružanje pravne pomoći svom klijentu.

15 Postavlja se pitanje i kontinuiteta odbrane, jer mi nemamo podatak o
16 tome da li je prvi advokat upoznao drugog advokata o onome što se dešavalo
17 prilikom davanja prvog intervjuja. Po stavu odbrane gospodina Borovčanina, ovo je
18 takođe osnov zbog koga intervju i prateća dokumentacije ne treba da budu uvedeni
19 u dokaze ovog predmeta.

20 Odbrana gospodina Borovčanina bi htela da istakne još jedno od pitanja
21 za koje smatra da je od značaja za donošenje pravilne odluke u ovoj pravnoj

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 stvari. Na kraju intervjua, gospodinu Borovčaninu je data mogućnost da u svakom
2 trenutku može zatražiti da promeni ili pojašni nešto od onoga što je rekao tokom
3 intervjua i da o tome samo treba da obavesti Kancelariju tužioca. Intervjui
4 gospodina Borovčanina trajali su oko 15 sati i svakom razumnom čoveku jasno je
5 da ne postoji osoba sa takvom koncentracijom koja bi mogla precizno da se seti
6 svakog pitanja i odgovora koji su dati tokom 15-ak sati intervjua, a posebno ne
7 osoba koja daje izjavu. Bez preslušavanja traka, to svakako ne bi bilo moguće.

8 Nije postojao nijedan valjani razlog da se gospodinu Borovčaninu, u roku
9 od par dana, ne obezbede trake s intervjua, ali to ipak nije učinjeno. Iz
10 svedočenja gospodina Grahama, jasno se vidi da gospodin Borovčanin na početku
11 drugog intervjua nije imao audio trake sa prethodnog saslušanja, niti je te
12 trake dobio bilo koji od njegovih advokata. Naprotiv, njemu je dato pravo da
13 nešto promeni ili dopuni u svoj intervjuu, ali mu je to pravo *de facto*
14 ograničeno time što nije blagovremeno dobio trake.

15 I da završim. Stav odbrane gospodina Borovčanina je da su intervjui
16 pribavljeni na način koji nije u potpunosti poštovao bazična prava gospodina
17 Borovčanina, te da, shodno tome, iz njih ne sme proizaći nikakva negativna
18 posledica prema njemu. Odbrana stoga ističe da bi uvrštavanje intervjua
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 gospodina Borovčanina u dokaze u ovom predmetu ne bi bilo u interesu pravde,
2 niti je u prin... u skladu sa principom fer suđenja. I predlažemo da Sudsko veće
3 donese odluku kojom odbija zahtev tužioca za uvrštavanje intervjua i pratećih
4 dokumenata u dokaze.

5 Hvala lepo.

6 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Puno Vam hvala, gospodine Lazareviću.

7 Izvolite, gospodine Meek.

8 G. MEEK: [simultani prevod] Hvala Vam, gospodine predsedavajući, časni
9 Sude. Dobar dan svima.

10 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Dobar dan.

11 G. MEEK: [simultani prevod] Pokušaću da budem vrlo kratak. Kao prvo, kao
12 što je to već gospodin Lazarević rekao, Pravilo 42 Pravilnika predviđa da
13 osumnjičeni kojega će da ispituje tužilac, da ima određena prava i da tužilac
14 pre ispitivanja mora osumnjičenog obavestiti o određenim pravima. Dakle, ne radi
15 se o nekoj fakultativnoj mogućnosti, već o obavezi. I upravo je svrha ovakvog
16 jednog upozorenja da se eliminiše situacija u kojoj se nađe osumnjičeni nasuprot
17 tužioca u ovom predmetu, sa psihološke strane. Tužilaštvo mora dokazati, u
18 pogledu dobrovoljnosti, da je pročitalo konkretno upozorenje i da dobilo od
19 osumnjičenog svestan odgovor, u smislu da se odriče nekih od tih prava. U ovom
20 konkretnom slučaju, Tužilaštvo to ne može dokazati.

21 Svako ispitivanje samo po sebi, po svojoj prirodi, sadrži određenu dozu
22 ubeđivanja i pritiska i krajnji cilj svakog ispitivanja je da se dobije
23 priznanje ili bar prihvatanje određenih činjenica od strane onoga koji se
24 ispituje. Može se sasvim bezbedno pretpostaviti da niko od nas ne bi dobrovoljno

25

26

27

28

29

30

1 sebe izložio policiji i ispitivanju, već da bi to moglo da se učini samo ako se
2 ta osoba ubedi da je zapravo to u njenom najboljem interesu. Ispitivanje se vodi
3 na takav način da se njegova psiha izmeni, da se na nju utiče na takav način da
4 ta osoba postane spremna da dâ odgovore na pitanja koja policajci postavljaju,
5 kako bi zapravo pomogli da ih se bolje optuži.

6 Tužilaštvo je u ovom slučaju govorilo prošle nedelje dosta o tome kako
7 je ovaj izjava bila data dobrovoljno. Da li je ona zaista bila data dobrovoljno?
8 Ja tvrdim da je samo jedan od aspekata ove analize nešto oko čega treba sada da
9 se pozabavimo. Ja tvrdim da je na Tužilaštvu teret da prvo dokaže da je
10 osumnjičeni, gospodin Borovčanin, znajući svesno i obavešteno, dobrovoljno se
11 odrekao svojih prava, pa da je stoga gospodin Borovčanin dobrovoljno dao tu
12 izjavu.

13 Radi se o vrlo teškom teretu i taj teret nikada nije na plećima Odbrane.
14 Stoga ja smatram da Tužilaštvo želi da se Vi, Pretresno veće, usredsredite na
15 pitanje da li je ta izjava data dobrovoljno. Naravno da niko ne tvrdi da je
16 njemu bilo ko uperio pištolj u čelo da bi dao tu izjavu. No, budući da je
17 svakako na Tužilaštvu da dokaže da je gospodin Borovčanin, koji je tada bio
18 osumnjičeni i kome je bio poslat poziv da dođe da dâ izjavu kao osumnjičeni, da
19 je on svesno i obavešteno se odrekao svojih prava predviđenih Pravilom 42. Taj
20 zahtev, preduslov, da se odricanje od tih prava mora obaviti svesno i obavešteno
21 obezbeđuje da optuženi ili osumnjičeni u konkretnom slučaju mora prethodno sa

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 tim pravilima biti upoznat. I na taj način se garantuje da optuženi, osumnjičeni
2 ne daje izjavu pod prisilom i da ne svedoči protiv samog sebe.

3 Pored toga, kada osumnjičeni i dâ jednu izjavu koja ga tereti, malo je
4 verovatno da će, u slučaju da mu se da mogućnost da povuče tu izjavu ili da
5 dalje odbije da govori sa onim koji ga saslušava, da će to učiniti nakon što mu
6 je dato upozorenje.

7 To je situacija koju bih ja opisao kao situacija kada je već sve suviše
8 kasno. Jednostavno je šteta učinjena i dalje se ne može. Ne može se unazad.

9 Časni Sude, ja tvrdim da se Tužilaštvo nije ni primaklo tome, ni iz
10 daleka, da dokaže sve što je potrebno dokazati kako bi se ova izjava gospodina
11 Borovčanina mogla uvrstiti u spis, na temelju toga da je ona navodno data
12 dobrovoljno. Jer Tužilaštvo ne može dokazati da se on svesno i obavešteno
13 odrekao svojih prava i to zbog svega onoga što smo čuli juče, a i zbog svih ovih
14 razloga koje je opisao već gospodin Lazarević. Njemu je rečeno da je on
15 potencijalno osumnjičen. Onda mu je pogrešno prevedeno da se sve što bude rekao
16 može upotrebiti na suđenju, ali ne na suđenju protiv njega, i tako dalje.

17 Dakle, Tužilaštvo je na izvestan način obavestilo gospodina Borovčanina
18 o njegovim pravima time što je pročitalo njemu nekakav formular, ali zapravo to
19 nije bilo ništa nego najobičnija prevara, pokušaj da se od njega na zaobilazan
20 način dobije ta izjava. I zapravo je ta izjava dobijena na temelju te prevare.

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 To upozorenje koje je njemu dato je takvo da je njegova svrha bila da
2 se od njega iznudi izjava, a time je Pravilo 42 prekršeno i Tužilaštvo nije ni u
3 kojoj meri uspelo da dokaže da se gospodin Borovčanin dobrovoljno, svesno i
4 obavešteno odrekao prava koja predviđa Pravilnik o postupku i dokazima.

5 I na posletku, ako se uopšte nekom sudi, onda se mora suditi pravično. I
6 Sud koji se rukovodi ovim principom time postaje samo jači, a ne slabiji. Mislim
7 da se to u ovom slučaju takođe mora uraditi. Mi tražimo da ne dozvolite
8 usvajanje ove izjave.

9 Hvala vam.

10 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala Vam.

11 Izvolite, gospodine Nicholls.

12 G. NICHOLLS: [simultani prevod] Zahvaljujem se kolegama. Ja ću pokušati,
13 časni Sude, da kažem šta imam za preostalih 10-ak, 15 minuta.

14 Naš stav, časni Sude, je sledeći: ovaj razgovor je u potpunosti
15 prihvatljiv; on ima dokaznu vrednost, pouzdan je, sve proceduralne garancije su
16 obezbeđenje u skladu sa Statutom. Izjavu je gospodin Borovčanin dao dobrovoljno
17 i svesno i obavešteno.

18 Suština svega ovoga čime se bavimo zapravo potpada pod Pravilo 42 i da
19 li je sve to obavljeno u skladu sa ovim pravilom. Gospodin Lazarević, u ime svog
20 klijenta, je u velikoj meri objasnio kakvi propisi postoje i sa kakvim je

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 propisima gospodin Borovčanin mogao biti upoznat u pogledu krivičnog zakonika
2 bivše Jugoslavije, a u vezi sa saslušavanjem osumnjičenih. To je, po mom
3 mišljenju, u potpunosti irelevantno. Kao prvo, kako bi to moglo biti relevantno,
4 gospodin Borovčanin, kao profesor na fakultetu, bi morao biti upoznat sa ovim
5 zakonom. Ako je on sa tim zakonom bio upoznat, onda bi takođe morao biti u
6 stanju da razume taj koncept i da se tako postavi u trenutku kada se sa njime
7 vodi razgovor. Međutim, sudska praksa ovog Suda ne predviđa da se u obzir
8 uzimaju razlike koje postoje u nacionalnim sistemima u ovakvim situacijama.

9 Na primer, odluka po Mucićevom zahtevu /prevod engleskog transkripta:
10 zahtevu "Zdravka Mucića"/ za isključenje dokaznih predmeta, predmet Čelebić, IT-
11 96-21-T, 2. septembar 1997. godine, paragraf 59 i 60. U tom konkretno slučaju,
12 Pretresno veće, baveći se Pravilom 42, navodi da se radi o objektivnom testu i
13 da se zapravo postavlja pitanje da li je iščitano ovo pravilo, a da se test ne
14 sastoji u tome da li je osoba kojoj se to pravilo čita, koja se o njemu
15 obaveštava, upoznata sa takvim ili sličnim pravilom iz sopstvenog sistema. A
16 razlog za to je sasvim jednostavan. Sva prava u Pravilu 42 su izvedena od
17 međunarodnih standarda evropske Konvencije o ljudskim pravima i drugih
18 međunarodnih ustanova. Ona su konkretno zamišljena tako da se primenjuju za sve
19 situacije i za sve ljude. Ova prava su tako osmišljena, da ih razumeju ljudi iz
20 bivše Jugoslavije i stavljena su u naš Statut, u saglasnosti sa međunarodnim
21 normama. Ja vas podstičem da pročitate ove pasuse. To su pasusi od 551 do 553 u

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 presudi u predmetu *Čelebići*. Reč je o presudi u žalbenom postupku.

2 Kada govorimo o Pravilu 42, odnosno u pasusu 551 presude Žalbenog veća o
3 Pravilu 42 se kaže da ovo pravilo "nije ni dvosmisleno niti ga je teško
4 razumeti, pod uslovom da se osumnjičeni jasno o tome obavesti na njegovom
5 jeziku, na jeziku koji on ili ona razume. Ukoliko je to slučaj, Tužilaštvo je
6 ispunilo svoju obavezu i istražitelj nije prinuđen da /?pred/uzima neke dalje
7 korake."

8 Vreme mi ne dozvoljava da razradim ovo, ali u odluci u predmetu
9 *Halilović* od 8. jula 2005. godine, kada je reč o izjavi optuženom, u pasusima 22
10 i 23 veoma je jasno naglašeno da ono što iziskuje ovaj Sud, odnosno Statut i
11 pravila ovog Suda jeste da osumnjičeni bude obavješten da ima pravo na ćutanje i
12 da bilo koja izjava koju da može da se koristi kao dokazni predmet, tačka. Ne
13 postoji nikakav zahtev da se upotrebe reči da će se to koristiti protiv njega,
14 kao što bi to želeo moj cenjeni kolega. U ovom slučaju, mislim da je istražitelj
15 otišao korak dalje od ovih zahteva. Mislim da je iz njegovog iskaza jasno da je
16 on davao sve od sebe da bude onoliko fer koliko je to moguće, kako bi se uverio
17 da je gospodin Borovčanin razumeo svoja prava. On je čak prevazišao granice koje
18 nameću pravila.

19 Argument prema kojem je gospodin Borovčanin trebao da sačeka svog
20 advokata ili da bude slobodan da napusti prostoriju, ja vas podstičem da
21 pročitate koliko su puta istražitelji i gospodin McCloskey tom prilikom prvog
22 razgovora, na stranicama 1 i 2, rekli gospodinu Borovčaninu da je izuzetno važno
23 da sačeka svoga advokata ukoliko to želi, da on nije u obavezi da počne pre nego
24 što advokat dođe. A gospodin Borovčanin je rekao: "Ja želim da počnemo." Njemu
25 su pročitana njegova prava, on je obavješten o njima, a međutim on je sasvim

26

27

28

29

30

1 jednostavno i u skladu sa pravilima odgovorio: "Ja želim da počnem."

2 Sada bih se ponovo za trenutak vratio na predmet *Halilović*. Ključna
3 tačka za vas ovde jeste da je on obavešten da ima pravo da ne odgovara na
4 pitanja i da ćuti. Je li to bio slučaj? Jeste. Takvo je pravilo. Pravilo je
5 poštovano. Da li mu je rečeno da sve što kaže može da se upotrebi kao dokazni
6 predmet? Jeste. To mu je rečeno mnogo puta i pre nego što je došao njegov
7 advokat i posle advokatovog dolaska.

8 Sada bih veoma sažeto želeo da iznesem komentar u pogledu stručnosti
9 njegovog advokata ili u pogledu tvrdnji da njegov advokat nije bio efikasan.
10 Samo zbog toga što advokat nije postavljao pitanja ili prekidao razgovor, to ne
11 znači da je advokat pružao neefikasnu pomoć.

12 Pre svega, kada je advokat pristigao, zapisnik pokazuje da je došlo do
13 pauze od 2 sata, upravo zbog toga da bi on mogao da se posavetuje sa svojim
14 klijentom. I sva pitanja koja je postavio gospodin Lazarević, pitajući se zašto
15 advokat nije pitao istražitelja šta je odgovarao gospodin Borovčanin tokom ona 2
16 sata, to je zaista jedna velika spekulacija; taj pokušaj da se kaže da činjenica
17 da advokat nije pažljivo pratio sve o čemu se događa, samo zato što on nije
18 reagovao u nekom trenutku.

19 Mislim da treba da pogledamo šta se zaista dogodilo na ovom razgovoru i
20 da to sagledamo korak po korak.

21 Očigledno je iz zapisnika da je gospodin Borovčanin obrazovan čovek i to
22 čovek sa visokim obrazovanjem. U vreme kada je vođen razgovor, on je imao
23 magistarsku titulu. Tokom čitavog života je bio u policiji, radio je kao
24 profesor u Višoj školi u Banja Luci i pri tom je pripremao svoj doktorat. Ovom

25

26

27

28

29

30

1 čoveku je uručen poziv kao osumnjičenom i u pozivu piše da treba da dâ izjavu u
2 kontekstu istrage u vezi sa krivičnim delima koja su počinjena oko Srebrenice
3 1995. godine.

4 Takođe mu je data i propusnica ili obaveza Tužilaštva koja kaže da neće
5 biti uhapšen tokom samog razgovora ili tokom 5 dana posle razgovora, ili kada
6 bude išao na razgovor ili se vraćao sa njega. On se obratio advokatu uoči
7 razgovora, u nekom trenutku nakon što je primio poziv. On je nedvosmisleno
8 odbacio svoje pravo da njegov advokat bude prisutan i to je učinio u više
9 navrata na početku razgovora. Ako pogledate ovaj razgovor, naročito govorim o
10 razgovoru iz februara meseca, a naročito stranice 2, 23, 44, 115 /u engleskom
11 transkriptu: "2, 23, 44, 1, 115"/ i razgovor iz marta, stranice 1, 115, 50,
12 videćete da su poštovana sva njegova prava.

13 I u suštini, ono što moje kolege pokušavaju ovde da učine jeste da
14 postave jedan standard koji je nemoguće zadovoljiti, standard po kojem nijedan
15 razgovor ne bi bio prihvatljiv. Jer ono što oni napadaju nije zapravo toliko
16 način na koji je gospodin Borovčanin upućen na svoja prava, već zapravo kažu da
17 Pravilo 42 nije dovoljno jer u njemu ne piše da treba da budete obavješteni o
18 svom svojstvu osumnjičenog i zato što tu ne piše da se dokazni predmeti mogu
19 koristiti protiv Vas, zato što nema tih dodatnih reči "protiv Vas". Ova pravila
20 su ista ona koja se koriste od samog nastanka ove ustanove. U ovom slučaju, to
21 pravilo je poštovano i situacija jednostavno nije onako komplikovana kao što
22 moje kolege to pokušavaju da predstave.

23 Ja bih shvatio ove argumente da gospodin Borovčanin pati od neke duševne
24 mane ili ukoliko ima nekih posebnih poteškoća da razume ono što mu je rečeno
25 veoma jednostavnim rečima, onakvim kakve pišu u Pravilima 42 i 43. Postojale su

26

27

28

29

30

1 neke greške u prevodu. Mi smo to ispravili u transkriptu, ali sve u svemu,
2 prevod je bio veoma tačan. Gospodin Borovčanin je saznao sve što je trebalo da
3 sazna. A osim toga, mi smo takođe shvatili da on u izvesnoj meri vlada i
4 engleskim jezikom.

5 Tako da bih na rekao, u odgovor na ono što je rekao moj kolega gospodin
6 Meek, da li je on bio svestan situacije - jeste. Ovo je čovek koji je pripremao
7 svoj doktorat i koji je saslušao neka vrlo jednostavna pravila koja odgovaraju
8 opštim standardima. Ovi standardi su primenjeni na njega i primenjivani su u
9 bivšoj Jugoslaviji, kao što su u brojnim međunarodnim institucijama. Da li se on
10 svesno odrekao svoga prava? Ukoliko pogledate transkript, videćete da jeste. On
11 kaže: "Da, možemo da produžimo." On na to pitanje odgovara svesno. Moj je kolega
12 rekao da mu je na kraju razgovora rečeno da će docnije moći da stupi u kontakt
13 sa Tužilaštvom. E pa, ustvari mislim da je pominjao stranicu 162, kada se
14 gospodinu Borovčaninu pruža mogućnost da nešto doda i razjasni, to je na kraju
15 drugog razgovora, i on je to i učinio. On je izneo neke komentare u vezi sa
16 strukturom. Da li je to dobrovoljno odricanje od svojih prava? Jeste. Ono je
17 izraženo sve vreme. On je se odrekao prava da ćuti. Odrekao se prava na
18 advokata. To je potpuno nedvosmisleno. Razumeo je svoja prava i odrekao ih se.
19 Hvala vam.

20 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala Vam. Želite li nešto da dodate,
21 gospodine Lazareviću, ili da ostane na ovome?

22 G. LAZAREVIĆ: [simultani prevod] Ne želim ništa da dodam.

23 G. MEEK: [simultani prevod] Ukratko, časni Sude, jer vidim da nam je
24 preostala samo jedna minuta.

25

26

27

28

29

30

1 Dve stvari. Pre svega, u ovakvim okolnostima nije važna činjenica da je
2 gospodin Borovčanin bio veoma obrazovan čovek. U pitanju je čovek koji se nikada
3 nije našao u položaju osumnjičenog. On se našao sad u Banja Luci, u zgradi
4 Ujedinjenih nacija. Sa njim nije bio advokat. Tu je sedeo sa istražiteljem i
5 višim pravnim savetnikom iz Kancelarije tužilaštva. Iskreno, časni Sude, mi ne
6 pokušavamo da postavimo standarde koje je nemoguće zadovoljiti, a Tužilaštvo je
7 to reklo u više navrata. Mi bismo samo želeli da se Tužilaštvo povinuje
8 pravilima, a pravila su takva da su ona obavezna, a nisu nešto što je
9 fakultativno.

10 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala Vam.

11 Sudija Kwon, imate li pitanja?

12 [Sudije vijećaju]

13 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Uredu. Mislim da možemo da završimo
14 raspravu o ovom pitanju sada. Mi nećemo danas doneti odluku, niti sutra. Mislim
15 da je neophodno da ozbiljno porazmislimo o svim argumentima koje ste izneli.
16 Nemamo nikakvog drugog posla kojim bi trebalo da se pozabavimo do kraja sudske
17 pauze. Kao što sam Vam rekao juče, sačekaćemo do 21. avgusta, ne zbog toga što
18 bismo mi odlučili da odbacimo zahtev o spajanju predmeta, već zašto što je nada
19 večita, nada umire poslednja, gospodine McCloskey, već jednostavno zbog toga što
20 je rasporedom predviđeno da zasedamo tog dana.

21 Do tada ili dok se ponovo ne susretnemo, želeo bih da iskoristim ovu
22 priliku da vam, u ime sudije Kwona, sudije Stolea i sudije Prost, da vam se
23 zahvalim za sav trud koji ste uložili u ovaj predmet. Znam da je vama svima to
24 veoma teško. Radi se o vrlo složenom i teškom predmetu koji je vrlo zahtevan i

25

26

27

28

29

30

1 vi u njega ulažete i puno energije i puno vremena. Svi ste puno radili i broj
2 vaših podnesaka i nivo na kojemu intervenišete /? i izlažete/ dokazuju da se vi
3 svakodnevno podrobno pripremate za rad na ovom predmetu. I mi to veoma cenimo.

4 Mislim da je sada odmor nešto što je svima nama potrebno. Tako da je
5 jedino što Vam sada još mogu reći to da vam poželim da se dobro odmorite i da
6 nam se, ako Bog da, svi u avgustu mesecu vratite, pa da onda nastavimo sa radom.
7 Puno vam hvala.

8 ... Sjednica završena u 16.33h.

9 Nastavak zakazan za utorak,

10 21.08.2007. u 09.00h.

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30